

Giresun İli Balıkçılığına Genel Bir Bakış

Naciye ERDOĞAN SAĞLAM^{1*}, Serap ÇALIK¹

¹Ordu Üniversitesi, Fatsa Deniz Bilimleri Fakültesi, Balıkçılık Teknolojisi
Mühendisliği, Fatsa/ORDU

Özet

Bu çalışma, Giresun İli balıkçılığının mevcut durumunun ve problemlerinin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır. Giresun ilinde kayıtlı 545 adet tekne içerisinde rasgele seçilen 96 teknede balıkçılık ve sorunları ile ilgili 13 soru içeren bir anket uygulanmıştır. Ankete katılan balıkçıların önemli bir kısmı avlanma sezonu, kalifiye eleman, pazarlama, kapasite ve yakıt fiyatları ile ilgili sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Balıkçılık, Giresun, Karadeniz

An Overview of Fisheries in Giresun

Abstract

This study was conducted to demonstrate the current status and the problems of the fishery in Giresun. For this purpose a survey were applied on randomly selected 96 fishing vessels out of 545. The survey was consisting of 13 questions which were about the fishery and its problems. The majority of the participant in the survey expressed their problems as the limited fishing season, lack of qualified persons, inadequate capacity in fishing vessel and high oil price.

Key Words: Fishery, Giresun, Blacksea

*nes-34@hotmail.com

1.GİRİŞ

Türkiye, sahip olduğu denizel balıkçılık kaynakları ile verimlilik açısından Karadeniz'in de dahil olduğu, Akdeniz sular sistemi içinde çok önemli bir yere sahiptir (Kınacıgil ve İlkayaz 1997). 2013 ve 2014 yılı istatistikleri dikkate alındığında yıllık ortalama 600 bin ton su ürünleri üretimini, 8.333 km'lik kıyı şeridi, 177.714 km'lik akarsu, irili ufaklı 200

doğal gölün 100'ünde avcılık faaliyetleri ile deniz ve kara işletmelerindeki yetiştiricilik faaliyetlerinden sağlamaktadır.

Ülkemizde su ürünleri üretimine baktığımızda, 2014 yılı verilerine göre deniz ürünleri 266.077,6 ton, yetiştiricilik 235.133 ton, tatlı su ürünleri 36.134 ton olmuştur. Deniz balıklarında 59.601,9 ton ile hamsi, yetiştiricilikte 107.983 ton ile alabalık (denizde yetiştiricilik), tatlı su balıklarında 8.310 ton ile inci kefali birinci sırada yer almaktadır (TÜİK, 2014).

Giresun'da balıkçılık, balık sürülerini izlemeye dayanan kıyı balıkçılığı biçiminde yürütülmektedir. Çoğunlukla avcılığı yapılan türler mezgit, barbun, kalkan, izmarit, iskorpit istavrit ve palamut olup, dönemsel olarak deniz salyangozu avcılığıdır. Giresun ilinde avcılık yoluyla 350 ton, yetiştiricilik yoluyla 250 ton ve tatlı sulardan 13 ton su ürünleri üretimi gerçekleşmiştir (TÜİK, 2013).

Giresun ili sınırları içerisinde faaliyet gösteren su ürünleri işleme tesislerinde üretilen şoklanmış hamsi ve istavrit balığı, özellikle İtalya, Fransa ve Mısır gibi, Avrupa ve Asya ülkelerine ihraç edilmektedir. Ayrıca deniz salyangozu eti de ihraç edilen su ürünleri arasında yer almaktadır.

Ülkemizde toplam kayıtlı balıkçı gemisinin % 3'ü Giresun'da bulunmakta olup, il genelinde, boyları, 0-10 m arası 521, 10-12 m arası 24, 12 m ve üzeri 18 olmak üzere toplam 563 adet tekne balıkçılık sektöründe faaliyet göstermektedir (S Soyer ile yüzyüze görüşme, 2016). Balık türüne ve mevsime göre değişmekle birlikte her teknede 2-4 kişinin çalıştığı düşünüldüğünde, yaklaşık 1700 kişinin geçimini denizden sağladığı ortaya çıkmaktadır.

Denizlerimizden sağlanan üretimin gerek yüksek besin değerine sahip alternatif besin maddesi olması gerekse ülke ekonomisine katkısı bu sektörün önemini ortaya koymaktadır. Bu nedenle balıkçılıkla ilgili sorunların ortaya konulması, bilimsel ve yasal çalışmalar ışığında çözüm yollarının bulunması önem arz etmektedir.

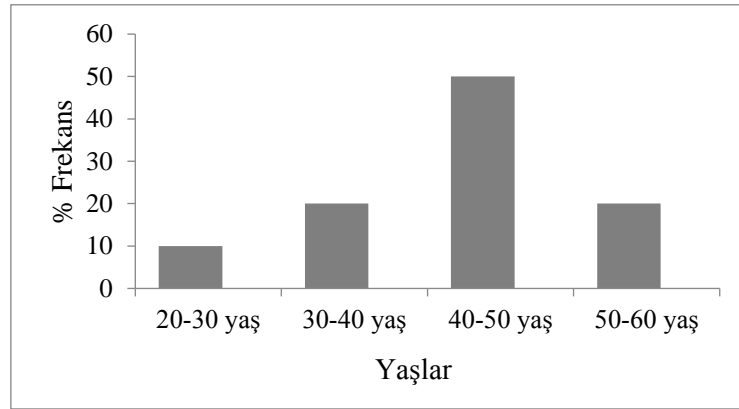
2.MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma 2015 Eylül-Aralık ayları arasında Doğu Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Giresun ili sınırları içerisinde faaliyette bulunan 0-12 m tam boya sahip 545 adet tekne içerisinde rasgele seçilen 96 adet teknede yüz yüze görüşülerek saha çalışması şeklinde

yapılmıştır. Katılımcılara, balıkçılık ve sorunları ile ilgili 13 sorudan oluşan bir anket uygulanmış ve gerekli bilgiler elde edilmiştir. Ankette sorulan sorular genel olarak; balıkçının yaşı, öğrenim durumu, balıkçılık yaptığı teknenin mülkiyeti, teknenin motor gücü, avladıkları balık miktarları ve sorunları gibi konuları içermektedir. Saha çalışmasında elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve Microsoft Excel 2010 ortamında analiz edilmiştir.

3.BULGULAR VE TARTIŞMA

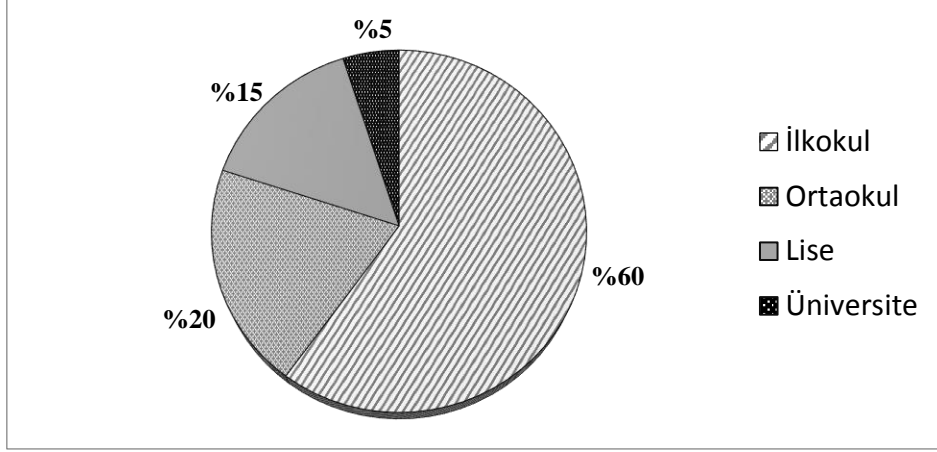
Ankete katılan balıkçıların yaşı 20-60 yaş arasında değişmekte olup, %50'si 40-50 yaş arasındadır. 50 yaşın üzerindeki balıkçıların oranı ise % 20'dir (Şekil 1). Orta Karadeniz (Ünye-İnebolu)'de bölge balıkçılarının sorunlarını ve sosyo-ekonomik yapılarını belirlemek üzere yürütülen çalışmada, balıkçıların %51'inin 30-50 yaş arası olduğu %27'sinin ise 50 yaşın üzerinde olduğu tespit edilmiştir (Yücel 2006). Bu çalışma ile sonuçlar benzer olup, ekonomik gerekliliklerden dolayı, çalışma şartlarının zorluğuna rağmen azımsanmayacak bir oranın balıkçılık yapmaya devam ettiği görülmektedir. Bunun yanısıra orta yaş grubunun (40-50 yaş) daha fazla oranda balıkçılıkla uğraştığını, genç yaş grubunun mesleği fazla tercih etmediği, yapanların ise işsizlik sorunu nedeniyle gerçekleştirdiği ifade edilebilir.

Şekil 1. Balıkçıların Yaş Dağılımı

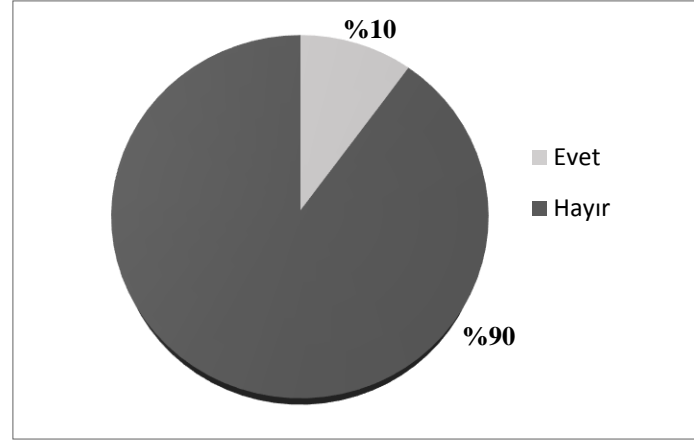
Anket sonuçlarına göre, balıkçıların % 60'ı ilkokul, % 20'si ortaokul, %15'i lise ve %5'i üniversite mezunudur (Şekil 2). Bu çalışmada da benzer çalışmalarda olduğu gibi balıkçıların en az ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiş olup, ilköğretim mezunları oranı %67 (Yağlıoğlu 2013), % 54 (Doğan ve Gönülal 2011), %76 (Aksoy ve Koç 2012)

şeklindedir. Genel olarak benzer çalışmaların hemen hepsinde balıkçıların okur yazar olduğu görülmekle birlikte, yüksek öğrenim görmeyen kişilerin bölgedeki iş alternatiflerinin fazla olmamasından dolayı balıkçılığa yöneldiği söylenebilir.

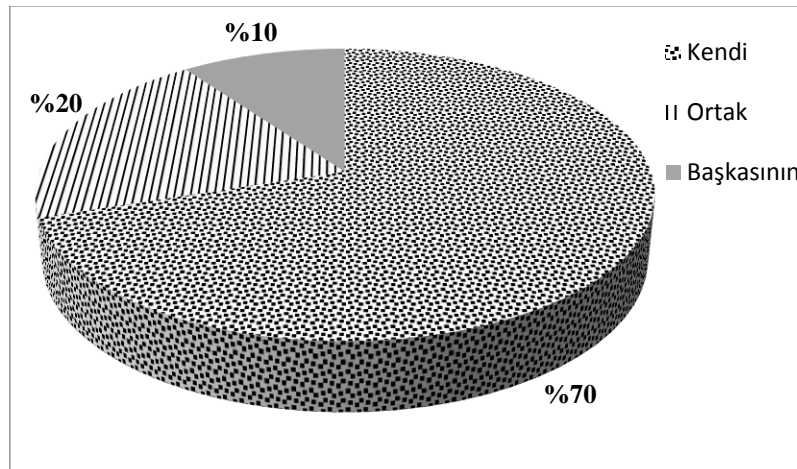
Şekil 2. Balıkçıların Öğrenim Durumu

Katılımcıların balıkçılık dışında başka bir gelirinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yöneltilen “Balıkçılık Dışında Başka İşle Uğraşıyor Musunuz?” sorusuna %90’ı sadece balıkçılık yapıyorum, % 10’u balıkçılık dışında başka bir işle uğraşıyorum şeklinde cevap vermiştir. (Şekil 3). Doğan (2010) tarafından İstanbul’da yapılan bir çalışmada balıkçıların %44.3’ünün geçimini sadece balıkçılıktan sağladığı, %55.7’sinin ise balıkçılığı aile bütçesine katkı sağlamak için yaptıkları belirlenmiştir. Giresun’da ise katılımcıların %90 gibi büyük oranının sadece balıkçılıkla uğraşması, gerek bölge coğrafisi gerekse alternatif iş imkanlarının bulunmayışından dolayı, yöre halkının balıkçılığa yöneldiği sonucuna varılabilir.

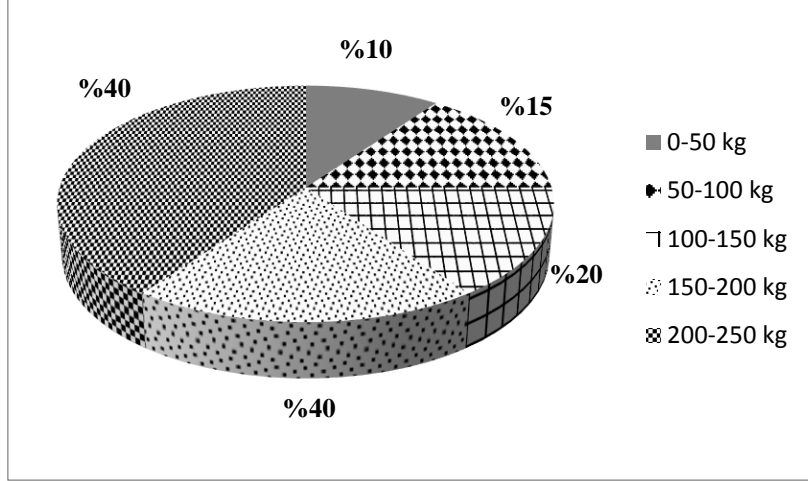
Şekil 3. Balıkçılık Dışında Başka İşle Uğraşılıyor Musunuz?

Ankete katılan balıkçıların, %70' i kendi teknesiyle, %20'si ortak bir tekne ile % 10'u ise başkasının teknesiyle avlandığını ifade etmiştir. (Şekil 4). Dağtekin ve Emeksiz (2010), Trabzon'da yaptıkları çalışmada, balıkçıların %78'inin tekne mülkiyetinin kendisine ait olduğunu, %6'sının aile malı olduğunu, %16'sının ise ortaklık biçiminde balıkçılık yaptığını ifade etmiştir. Ayrıca aile malı teknelerin miras yoluyla aileye kalan kardeşler arasında yönetildiğini, ortaklık biçiminde kullanılan teknelerin ise daha çok yakın akraba grubu bireylerden oluştuğunu belirtmiştir. Bu çalışmada ve yapılan benzer çalışmalarda elde edilen sonuçlara bakıldığında, balıkçıların küçük bir oranı (maddi imkansızlık ve aile ortaklığı gibi sebeplerle) dışında çoğunluğunun kendi teknesini alabilecek potansiyelde kazanç sağladığı söylenebilir.

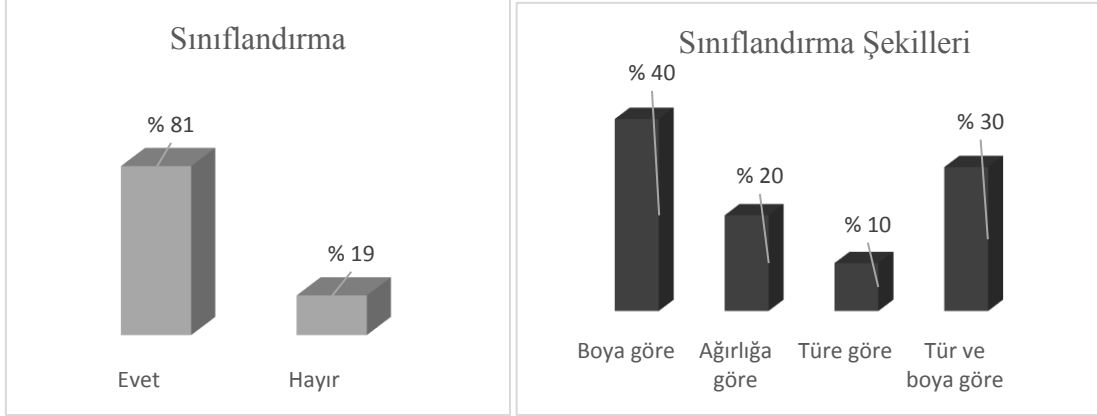
Şekil 4. Avlama Yapılan Teknenin Mülkiyeti

Balıkçıların kullandıkları teknelerin motor gücü minimum 15 beygir, maksimum 550 beygirdir. Balıkçıların %10'luk kısmı bir seferde 0–50 kg arasında, %15'lik kısmı 50–100 kg arasında, %20'lik kısmı 100–150 kg arasında, %40'lık kısmı 150–200 kg, %40'lık kısmı 250–300 kg arasında balık avlamaktadır (Şekil 5).

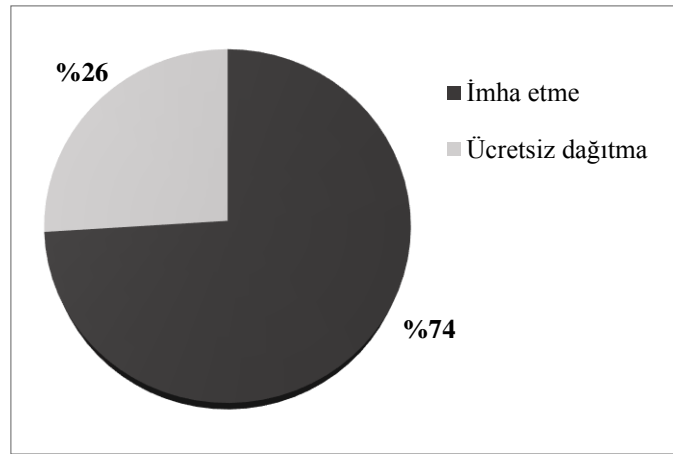
Şekil 5. Bir Seferde Avladıkları Balık Miktarı

Ankete katılan balıkçıların %81'i avladığı balığı sınıflandırırken, %19'u balıkları herhangi bir sınıflandırmaya tabi tutmadan pazara sürmektedir. Sınıflandırma şekline bakıldığında, %40'ı boya göre, %20'si ağırlığa göre, %10'u türe göre, %30'u ise tür ve boya göre sınıflandırma yapmaktadır (Şekil 6). Şahinler ve ark. (2005)'nin Samandağ'da yaptıkları çalışmada, balıkçıların %80.49'unun balıkları sınıflandırdığını, %36'lık oranla çoğunluğun boya göre, %24'ünün ise hem boy hem de türe göre sınıflandırma yaptığını belirtmişlerdir. Her iki çalışmada da boya göre sınıflandırma oranı en yüksek olup bunu tür ve boya göre sınıflandırma takip etmektedir. Boya göre sınıflandırma oranının tercih edilmesi, büyük balıkların daha fazla fiyata satış avantajının olmasından kaynaklanabilir.

Şekil 6. Balıkların Sınıflandırması ve Sınıflandırma Şekline Göre Oranları

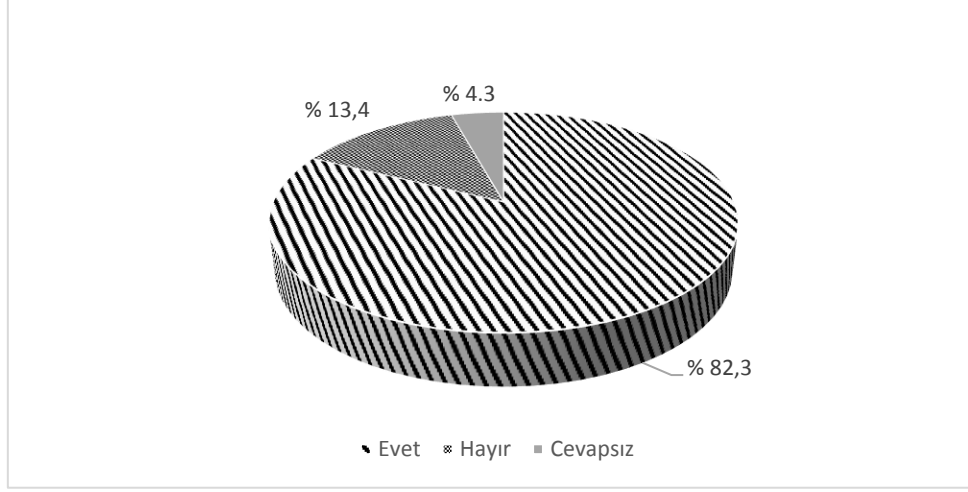
Balıkçıların tuttıkları balığı genelde komisyoncu vasıtasıyla sattıkları belirlenmiştir. Ankete katılanların satış yöntemi olarak %70'inin balığı komisyonculara verdiği, %30'unun da kendisinin pazarladığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan balıkçıları tarafından satılmayan balıkların %74'ü imha edilirken, %26'sı ücretsiz dağıtılmaktadır (Şekil 7). Samandağ balıkçıları %23.25'nin satamadığı balığı imha ettiği, %13.95'nin tanıdıklarına dağıttığı, %11.2'sinin ise depoladığı belirtilmiştir (Şahinler ve ark. 2005)

Şekil 7. Satılmayan Balıkların Değerlendirilmesi

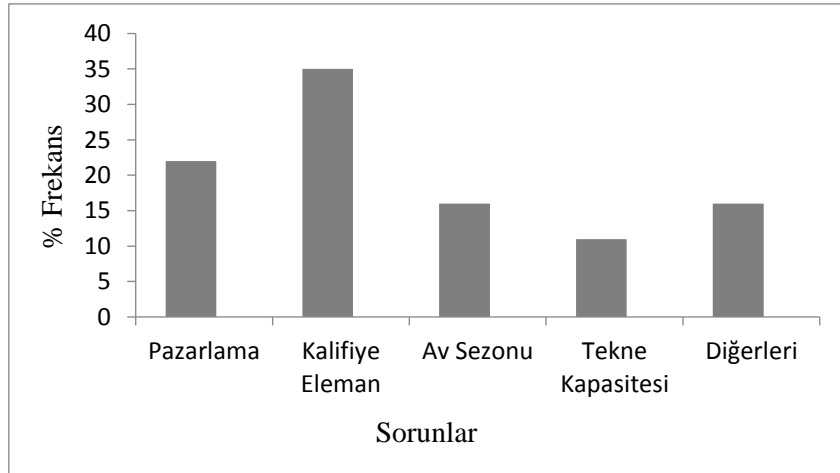
Ankete katılan balıkçılara gerekli destek olduğunda denizdeki balık miktarının artmasını sağlamak amacıyla av sezonuna birkaç yıl kapatılmasını isteyip istemedikleri sorulduğunda %82,3'ü evet, %13,4'ü hayır derken, %4,3'ü ise cevap vermemiştir (Şekil 8). Balıkçıların çoğunluğunun balık popülasyonlarının ve buna bağlı olarak balıkçılığın

sürdürülebilirliği için gerektiğinde üzerlerine düşebilecek fedakarlığa hazır oldukları anlaşılmaktadır.

Şekil 8. Gerektiğinde Av Sezonunun Kapatılması İle İlgili Görüşler

Katılımcılara balıkçılık ile ilgili sorunlar hakkındaki görüşleri sorulduğunda %35'lik önemli bir kısmı kalifiye eleman yetersizliğinden, %22'si pazarlama sorunundan şikayetçi olduğunu ifade etmiştir. %16'sı av sezonu, %11'i ise tekne kapasitesi ile ilgili sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir (Şekil 9).

Şekil 9. Balıkçıların Karşılaştıkları Sorunlar

Yağlıoğlu (2013) tarafından, balıkçılara, Akçakoca balıkçıların sorunlarını ve bölge balıkçılığı üzerine görüşlerini yansıtmayı amaçlayan sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların %80-%98 arasında değişen oranlarda, balıkçılıkta girdi maliyetlerinin fazla olduğunu, teknelere bireysel av kotasının getirilmesi gerektiğini, modern cihazlarla yapılan avcılığın balık nesillerine zarar verdiğini, balıkçılığı destekleme politikalarının yetersiz olduğunu, balıkçılıkla ilgili denetimlerin yetersiz olduğunu, balıkçılara balıkçılık konusunda eğitim verilmesi gerektiğini ifade ettikleri belirtilmiştir.

4.SONUÇLAR

Bu çalışma Giresun ili balıkçılığının mevcut durumunu ve sorunlarını ortaya koymak amacıyla yürütülmüştür. Anket sonuçlarına bakıldığında katılımcıların çoğunluğu kalifiye eleman yetersizliğinden şikayet etmektedir. Buna bağlı olarak teknelerdeki av teknolojileri yeterince kullanılamamakta ve bilinçsiz avcılık yapılmaktadır. Yönetmelik düzenlemelerle balıkçılık sektörü konusunda eğitim almış kişilerin uygun çalışma koşulları ile görevlendirilmesi sağlanabilir. Ayrıca gelişen av araçları teknolojileri ve yasal düzenlemeler konusunda balıkçılara yönelik eğitim programları düzenlenebilir. Diğer taraftan balıkçılar tarafından satılmayan balıkların % 74 gibi büyük bir oranı imha edilmektedir. Bu da su ürünlerine dayalı endüstrinin bölgede çok gelişmemiş olduğunu ortaya koymaktadır. Önemli bir ekonomik kayba neden olan, imha edilen balıklar, işleme teknolojisinin geliştirilmesi, uygun balık muhafaza yöntemlerinin uygulanabilirliğinin artırılması ve yem fabrikalarına satışının sağlanması ile değerlendirilebilir. Ayrıca barınma yerlerindeki altyapı şartlarının iyileştirilmesi ile balıkçıların daha iyi koşullarda çalışma imkanı bulması sağlanacaktır.

KAYNAKLAR

- Aksoy, R., Koç, G. 2012. Küçük Ölçekli Balıkçılığın Genel Profili: Zonguldak İli Merkez İlçesinde Bir Saha Çalışması, *International Journal of Economic and Administrative Studies*. 4(8): 87–103.
- Dağtekin, M., Emeksiz, F., 2010. Trabzon İlinde Su Ürünleri Üretimi ve Pazarlama Yapısı. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Cilt:22-2
- Doğan, K., 2010. İstanbul Su Ürünleri Kooperatifleri ve Ortaklarının Sosyo-Ekonomik Analizi. *Journal of Fisheries Sciences.com*, 4(4):318-328. DOI:10.3153/jfsc.com.2010035

- Doğan, K., Gönülal, O. 2011. Gökçeada (Ege Denizi) Balıkçılığı ve Balıkçıların Sosyo-Ekonomik Yapısı. Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi / The Black Sea Journal of Science, 2(5): 57-69.
- Kınacıgil, H.T. ve İlkyaz, A.T., 1997. Ege Denizi Balıkçılığı ve Sorunları. Ege Üniversitesi, Su Ürünleri Dergisi, Cilt No:14, Sayı:3-4, 351-367 s
- Soyer, S., 2016. Yüzyüze görüşme. Ordu Tarım İl Müdürlüğü.
- Şahinler, S., Can, M.F., Görgülü, Ö., İğne, K.D., 2005. Samandağ İlçesinde (Hatay) Balıkçılığın Genel Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma. Fırat Üniversitesi, Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 17(4):605-611
- TÜİK, 2013. Türkiye İstatistik Kurumu, Su Ürünleri İstatistikleri 2013. ISSN 1013-6177
- TÜİK, 2014. Türkiye İstatistik Kurumu, Su Ürünleri İstatistikleri 2014. ISSN 1013-6177
- Yağlıoğlu, D., 2013. Akçakoca (Batı Karadeniz) Balıkçılığı ve Balıkçıların Sosyo-Ekonomik Analizi. Ormancılık Dergisi, 9(1):35-42
- Yücel, Ş. 2006. Orta Karadeniz Bölgesi Balıkçılığı ve Balıkçıların Sosyo-Ekonomik Durumu. E.Ü. Su Ürünleri Dergisi, Cilt:23, Ek:1/3:529-532